

10. Об обеспечении равенства: Закон Республики Молдова № 121 от 25.05.2012. URL: <http://lex.justice.md/viewdoc.php.action=view&view=doc&id=343361&lang=2>.
11. Право Європейського Союзу : підручник. за ред. В. І. Муравйова. К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
12. Шпакович О.М., Лисенко О. М., Святун О.В. Інституційне право Європейського союзу. К.: Ін Юре, 2015. 312 с.
13. Посібник з європейського антидискримінаційного права. Рада Європи. Люксембург: Видавничий дім Європейського Союзу, 2011. 196 с.
14. Зібрання актів європейського права. К.: Ред. журн. «Право України», 2013. дод. до юрид. журн. «Право України». Вип. 1: Європейський Союз. упоряд. К. В. Смирнова; за заг. ред. В. І. Муравйова, 2013. 1052 с.

REFERENCES:

1. Zahalna deklaratsiia prav liudyny pryiniatii i proholoshenii u rezoliutsii 217 A (III) Heneralnoi Asamblei OON vid 10.12.1948 [the Universal Declaration of Human Rights adopted and proclaimed in resolution 217 A (III) of the United Nations General Assembly of December 10, 1948]. *Holos Ukrainy vid 10.12.2008*, 236 [in Ukrainian].
2. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 04.11.1950 [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950]. *Holos Ukrainy vid 10.01.2001*, 3 [in Ukrainian].
3. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava vid 16.12.1966 [International Covenant on Civil and Political Rights of December 16, 1966]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043 [in Ukrainian].
4. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava vid 16.12.1966 [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of December 16, 1966]. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042 [in Ukrainian].
5. Deklaratsiia sotsialnoho prohresu ta rozvytku vid 11.12.1969 [Declaration of Social Progress and Development of December 11, 1969]. Retrieved from http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_116 [in Ukrainian].
6. Deklaratsii pro prava invalidiv vid 09.12.1975 [Declaration on the Rights of Persons with Disabilities of December 9, 1975]. Retrieved from http://npu.edu.ua/e-book/book/html/D/ikpp_kpp_Sozhialno-pravovuy_zahust_ditey/90.html [in Ukrainian].
7. Vsemyrnaia prohramma deistvyi v otnoshenyy ynvalydiv ot 03.12.1982 [World Program of Action for the Disabled of December 3, 1982]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_427/page [in Ukrainian].
8. Discrimination and Intolerance. Council of Europe. Retrieved from <http://www.coe.int/uk/web/compass/discrimination-and-intolerance> [in English].
9. Ob utverzhdenii Natsionalnogo plana deistvii v oblasti prav cheloveka na 2011–2014 hody: Postanovlenye Parlamenta Respublyky Moldova № 90 ot 12.05.2011 [On approval of the National Action Plan on Human Rights for 2011–2014: Resolution of the Parliament of the Republic of Moldova № 90 of 05/12/2011]. Retrieved from <http://lex.justice.md/viewdoc.php.action=view&view=doc&id=339395&lang=2> [in Russian].
10. Ob obespechenyy ravenstva: Zakon Respublyky Moldova № 121 ot 25.05.2012 [On ensuring equality: Law of the Republic of Moldova № 121 of 05/25/2012]. Retrieved from <http://lex.justice.md/viewdoc.php.action=view&view=doc&id=343361&lang=2> [in Russian].
11. Muraviova, V. I. (Ed.). (2011). *Pravo Yevropeiskoho Soiuzu : pidruchnyk [The law of the European Union: a textbook]*. K.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
12. Shpakovych, O. M., Lysenko, O. M., Sviatun, O. V. (2015). *Instytutsiine pravo Yevropeiskoho soiuzu [Institutional law of the European Union]*. K.: In Yure [in Ukrainian].
13. Posibnyk z yevropeiskoho antydyskryminatsiinoho prava [European Anti-Discrimination Law Guide]. (2011). Liuksemburh: Vydavnychiy dim Yevropeiskoho Soiuzu [in English].
14. Muraviov, V. I. (Ed.). (2013). Zibrannia aktiv yevropeiskoho prava. K.: appendix to the legal magazine «Pravo Ukrainy» [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.03.2019

УДК 351.74.08

Ткаченко Сергій Євгенович,
ад'юнкт Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
kaf_forever@i.ua

РЕАЛЬНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСПЕКЦІЙ З ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано реальний стан та перспективи розвитку діяльності інспекцій з особового складу Національної поліції України, проаналізовано зарубіжний досвід функціонування органів, що контролюють дотримання дисципліни і законності органами поліції.

Ключові слова: поліція, інспекція, дисципліна, законність, забезпечення прав людини, особовий склад.

Tkachenko S. REAL STATE AND PERSPECTIVES FOR DEVELOPMENT OF INSPECTION ACTIVITIES FROM THE PARTIAL COMPOSITION OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

The article analyzes the actual state and prospects of the development of the inspection of the personnel of the National Police of Ukraine, analyzes the foreign experience of the functioning of the bodies that control the observance of discipline and law by the police authorities.

Key words: police, inspection, discipline, legality, provision of human rights, personnel.

Постановка проблеми. Права і свободи людини і громадянина, в сучасному суспільстві виступають найбільш важливими елементами світової спільноти, тими її ознаками, що характеризують останню як демократичний та правовий осередок. В свою чергу, створення системи органів, що забезпечують дотримання прав і свобод людини і громадянина всіма членами суспільства – є пріоритетним завданням суспільства. Проте, кожен такий орган, будучи наділеним спеціальними (більшими ніж у інших членів соціуму) повноваженнями потребує систематичного та пильного контролю.

Національна поліція України є одним із органів, що реалізує функцію по захисту прав і свобод людини і громадянина на теренах нашої держави, але, як було зазначено раніше, кожен орган повинен мати чітку схему самоконтролю (враховуючи також те, що останній, контролюється і ззовні). В різних державах світу, відповідні органи називаються по різному, а в системі Національної поліції України, таких органів є декілька, але одним із найбільш ефективних та дієвих є інспекція з особового складу. Система інспекції з особового складу в органах Національної поліції України посідає одну з провідних ланок – саме від ефективності роботи цього підрозділу залежить дотримання всіма працівниками поліції чинного законодавства України. Інспекція з особового складу – орган, що має глибоку історію і досліджуючи останній в ретроспективі, можна констатувати, що з часом його повноваження ставали ширше, а часом вужчими, але функція та мета його діяльності – залишається незмінною. Саме тому, автором обрана відповідна тематика, оскільки виконання Національною поліцією України всіх поставлених перед нею завдань, шляхом убезпечення людини і громадянина від посягань на їх права і свободи, а зокрема і з боку самих поліцейських – є пріоритетним завданням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Разом із тим, вказана тематика вже неодноразово поставала наріжним каменем у дослідженнях багатьох досвідчених і авторитетних вітчизняних вчених, а саме: А.Бандурки, С. Висоцького, І. Григоренко, Д. Заброди, А. Стародубцева, С. Шатрави та багатьох інших, але зважаючи на значну актуальність вказаної тематики та триваючу реформу Національної поліції України, вказана тематика набуває нового наукового значення та потребує подальших розвідок.

Метою статті є окреслення реального стану діяльності інспекцій з особового складу Національної поліції України та перспектив розвитку відповідного інституту, шляхом аналізу зарубіжного досвіду функціонування органів, що контролюють дотримання дисципліни і законності органами поліції. В свою чергу, поставлена мета, зумовила необхідність розв'язання ряду дослідницьких завдань, а саме: визначити поняття «дисципліна», «службова дисципліна», «законність» в контексті діяльності інспекції з особового складу; дослідити сутність діяльності інспекції з особового складу, її місця в системі Національної поліції України шляхом аналізу нормативного підґрунтя – чинного законодавства України; дослідити зарубіжний досвід функціонування органів, що забезпечують контроль за дотриманням дисципліни і законності в органах поліції.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день, система забезпечення дотримання дисципліни і законності в системі Національної поліції України є досить багатоелементною. Однією із відповідних інституцій є інспекція з особового складу, що функціонує для зміцнення дисципліни і законності, виявлення та попередження службових правопорушень працівниками Національної поліції України.

Перш за все, належить виокремити поняття дисципліни (лат. *disciplina*), яке вченими трактується як певний порядок поведінки людей, що відповідає ustalеним в суспільстві нормам права і моралі або вимогам певної організації, або як обов'язкове для всіх членів будь-якого колективу підпорядкування встановленому порядку, правилам [1]. Але не зважаючи на наукові інтерпретації, законодавець у Законі України від 15.03.2018 № 2337-VIII «Про дисциплінарний статут Національної поліції України» регламентує, що службова дисципліна – дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників [2].

Разом із тим, у науковій літературі зазначають, що термін «законність» застосовується у двох аспектах: широкому і вузькому. У широкому сенсі під законністю розуміють дотримання всіма громадянами й організаціями законів і підзаконних актів, тобто необхідний державі спосіб поведінки населення, а у вузькому, законність виступає принципом діяльності державного апарату щодо здійснення своїх владних функцій у чітких межах закону, пов'язаних із забезпеченням прав громадян та громадських організацій [3, с. 220–223]. Саме вузьке розуміння вказаного поняття і відображає необхідний для даного дослідження сенс. Так, і в Конституції України визначено, що законність – це принцип діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, громадян та їх об'єднань, який зобов'язує їх дотримуватися

Конституції і законів України [4].

Саме порушення вказаних положень і є об'єктами пошуку для інспекцій з особового складу з метою виявлення таких працівників та притягнення їх до відповідальності, оскільки від дотримання дисципліни і законності залежить ефективність роботи Національної поліції України, а також імідж відповідного органу, що відіграє значну роль у питанні розвитку та удосконалення роботи поліції для служіння суспільству.

Так, сутність та особливості організації діяльності інспекцій з особового складу на території України, базується на ряді взаємно пов'язаних нормативно-правових актів, а саме:

1. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію» [5].
2. Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII «Про дисциплінарний статут Національної поліції України» [2].
3. Наказ МВС України від 30.02.2017 № 67 «Про затвердження Інструкції з організації та проведення перевірок службової діяльності органів (підрозділів) Національної поліції» [6].
4. Наказ Національної поліції України від 12.12.2015 №136 «Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України» [7].
5. Наказ Національної поліції України від 23.09.2016 № 920 «Про заходи щодо укріплення службової дисципліни в органах та підрозділах Національної поліції України» [8].

В свою чергу, управління інспекції з особового складу є структурним підрозділом Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України одним з завдань якого є організація роботи зі зміцнення дисципліни та законності в діяльності поліцейських, проведення службових розслідувань [9].

Водночас аналіз основних функцій Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України дає змогу виділити серед них функції управління інспекції з особового складу, а саме: здійснення контролю за виконанням нормативних актів МВС України з питань кадрового забезпечення поліції, дотриманням порядку проходження служби поліцейськими; участь в інспектуванні та перевірці організації роботи з кадрами в органах поліції, підготовка пропозицій щодо усунення виявлених недоліків тощо [9].

Разом із тим, автором акцентовано увагу на необхідності дослідження міжнародного досвіду функціонування органів, що забезпечують дотримання дисципліни і законності в поліції. Наприклад у Великобританії безпосередній нагляд за поліцейськими силами на місцях здійснюється інспекторатами поліції МВС Великобританії і департаменту внутрішніх справ державного секретаря по Шотландії. В Англії і Уельсі інспекторат складається із головного інспектора поліції і дев'яти інспекторів, вони обслуговують 6 поліцейських районів, в які об'єднано поліцейські загони. В Шотландії, яка становить один поліцейський район, є головний інспектор і інспектор, які контролюють всі поліцейські підрозділи в Шотландії [10].

Основним методом роботи інспекторатів є щорічні інспектування поліцейських загонів в районах з метою з'ясування стану і ефективності діяльності поліції. За результатами інспектування складаються звіти міністру внутрішніх справ Великобританії і державному секретарю по Шотландії, вони подаються також в парламент і публікуються. В Англії і Уельсі інспектори, крім цього, утворюють трибунали для розгляду дисциплінарних питань [11].

Неправильна поведінка поліцейських на службі розслідується спеціальними посадовими особами. Результати службового розслідування подаються заступнику головного констебля поліцейського загону. Останній повинен вирішити, має наставати дисциплінарна відповідальність чи ні. Якщо прийнято рішення покарати поліцейського, то справа передається головному констеблю, який може або затвердити пропозицію свого заступника, тобто призначити покарання, або відхилити його [12].

Крім цього, в поліції Великобританії діє відділ скарг, який проводить розслідування за скаргами на поліцейських, що подаються підданцями, незадоволеними діями поліції. Разом з тим в літературі відзначається невисокий ступінь ефективності відділу скарг поліції, оскільки підданці Великобританії частіше віддають перевагу зверненню зі скаргою до цивільного суду [13].

Разом із тим, досвід Сполучених Штатів Америки, є також досить глибоким у відповідному питанні, а саме – існує досить складна структура поліцейських підрозділів, служби, що займаються питаннями законності та дисципліни в самій поліції, також відзначаються різноманітністю. Так, в федеральній поліції – ФБР – для внутрішніх розслідувань існує відділ внутрішніх справ та етики, який складається з 9 осіб. Їм допомагають усі 56 керівників польових контор у штатах. Відділ незалежний від керівництва ФБР, підпорядкований безпосередньо міністру юстиції (ФБР входить до складу Міністерства юстиції США) [14].

Предметом перевірки є ефективність роботи відповідного підрозділу, що полягає у об'єктивності та продуктивності виконання функцій всіма його працівниками. В територіальній поліції для попередження і припинення правопорушень також існують відповідні підрозділи. Назви в різних штатах неоднакові: внутрішніх справ, внутрішніх розслідувань, внутрішньої розвідки, етики.

Так, в поліції міста Нью-Йорка створено відділ внутрішніх розслідувань та розвідки чисельністю одна тисяча працівників, проте, він розслідує зловживання не тільки в поліції, а й всіх державних службовців міста. Справами поліції, в штаті якої 38 тис. чоловік, займається половина відділу, тобто 13 працівників на одну тисячу поліцейських. Начальник відділу є заступником комісара поліції міста і має право безпосередньої співпраці з мером [15].

Висновки. Таким чином, завдяки аналізу підходів до розуміння понять «дисципліна», «службова дисципліна» та «законність», дослідженню нормативно-правового підґрунтя функціонування управління

інспекції з особового складу Національної поліції України, а також дослідження міжнародного досвіду (Сполучених Штатів Америки та Великобританії) автором аргументовано наступні підсумки:

1. Наукові джерела вказують на те, що дисципліною є необхідний державі спосіб поведінки населення, а інтерпретуючи дане положення на діяльність Національної поліції України, є підстави стверджувати про тотожність поняття дисципліни і законності, оскільки дані положення регулюють однакові правовідносини – дотримання норм чинного законодавства конкретними представниками органу державної влади.

2. В свою чергу, Дисциплінарний статут Національної поліції України деталізує вище вказані положення та визначає, що службовою дисципліною є дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників;

3. Сутність управління інспекції з особового складу департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України, полягає у тому, що відповідний орган зобов'язаний, в рамках визначених йому повноважень та у законний спосіб, здійснювати контроль за виконанням поліцейськими своїх службових повноважень.

4. Правові підстави функціонування відповідного органу не врегульовано окремим нормативно-правовим актом, а його функції і цілі виражаються у завданнях та цілях департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України, а разом із тим, процедура виконання окремих функцій покладених на управління інспекції з особового складу (наприклад проведення службових розслідувань) викладено у Законі України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» та багатьох інших відомчих нормативно-правових актах.

5. Міжнародний досвід у контексті відповідного питання, свідчить про значну ефективність його діяльності. Порівняно із українським досвідом, наявний приклад приналежності вказаного органу до структури міністерства юстиції, що дає останньому правові підстави здійснювати перевірку дотримання дисципліни і законності не тільки поліцейськими, а й різними державними службовцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Марушій О. А., Поняття законності та дисципліни в діяльності органів виконавчої влади. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>
2. Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII «Про дисциплінарний статут Національної поліції України». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст.233
3. Samokhvalov V. Zakonnist' ta spravedlyvist': problemy spivvidnoshennya / V. Samokhvalov; [u kn. Mizhnarodna politseys'ka entsyklopediya u 10 t.]; vidp. red. Yu. I. Rymarenko, Ya. Yu. Kondrat'yev, V. Ya. Tatsiy, Yu. S. Shemshuchenko. K. Kontsern "Vydavnychyy Dim "In Yure", 2003. T. 1. S. 220–223.
4. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 2-го скликання від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст.379.
6. Наказ МВС України від 30.01.2017 № 67 «Про затвердження Інструкції з організації та проведення перевірок службової діяльності органів (підрозділів) Національної поліції» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0304-17>
7. Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 12.12.2015 № 136 URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1802871>.
8. Наказ Національної поліції України від 23.09.2016 № 920 «Про заходи щодо укріплення службової дисципліни в органах та підрозділах Національної поліції України» URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>
9. Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 12.12.2015 № 136 URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1802871>
10. Macfarlane R.I. Managing for Effective Discipline: Increasing Officer Confidence in Discipline // The Police Chief, 1976, № 5, p.78-83.
11. McClain T. Staff Inspection: Enhanced system integrity through internal auditing. The Police Chief, 1989, № 11, p.64-68.
12. Крылов В.С. Полиция Великобритании. Основные черты организации и деятельности: Учеб. пособие. М.: МВШ МВД СССР, 1974. 48 с.
13. On the Activities of the Complaints Department of the British Police // Police, 1996, 28, № 7, p. 23-28.
14. Police Ethics. Building Integrity and Reducing Drug Corruption // The Police Chief, 1991, № 1, p.27-41.
15. Про деякий досвід роботи ФБР та поліції США щодо здійснення внутрішніх розслідувань: Доповідна записка Міністру внутрішніх справ України за матеріалами семінару «Боротьба з корупцією в правоохоронних органах та органах влади США» (Національна академія ФБР США, 4-10 лютого 1996 р.). МВС України, 1996. 6 с.

REFERENCES:

1. Marushii, O. A. Poniattia zakonnosti ta dystsypliny v diialnosti orhaniv vykonavchoi vlady [The concept

of legality and discipline in the activities of executive authorities]. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. Retrieved from <http://ena.lp.edu.ua> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy vid 15.03.2018 № 2337-VIII «Pro dystsyplinarnyi statut Natsionalnoi politsii Ukrainy» [Law of Ukraine dated March 15, 2018 No. 2337-VIII "On the disciplinary statute of the National Police of Ukraine"]. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 29 [in Ukrainian].

3. Samokhvalov, V. (2003). Zakonnist ta spravedlyvist: problemy spivvidnoshennya [Lawfulness and Justice: Relationship Issues]. U kn. *Mizhnarodna politseyska entsyklopediya u 10 t., T. 1* [in Ukrainian].

4. Konstyutsiia Ukrainy. Pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 2-ho sklykannia vid 28.06.1996 r. [The Constitution of Ukraine. Adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 2nd convocation of June 28, 1996]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30 [in Ukrainian].

5. Pro Natsionalnu politsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-VIII. (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 40-41 [in Ukrainian].

6. Nakaz MVS Ukrainy vid 30.01.2017 № 67 «Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii ta provedennia perevirok sluzhbovoi diialnosti orhaniv (pidrozdiliv) Natsionalnoi politsii» [Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated January 30, 2017 No. 67 "On approval of the Instruction on the organization and conduct of inspections of the official activities of the bodies (departments) of the National Police"]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0304-17> [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Departament kadrovoho zabezpechennia Natsionalnoi politsii Ukrainy : nakaz Natsionalnoi politsii Ukrainy vid 12.12.2015 № 136 [On approval of the Provision on the personnel department of the National Police of Ukraine: Order of the National Police of Ukraine dated December 12, 2015 No. 136]. Retrieved from <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1802871> [in Ukrainian].

8. Nakaz Natsionalnoi politsii Ukrainy vid 23.09.2016 № 920 «Pro zakhody shchodo ukriplennia sluzhbovoi dystsypliny v orhanakh ta pidrozdilakh Natsionalnoi politsii Ukrainy» [Order of the National Police of Ukraine dated September 23, 2016 No. 920 "On Measures to Strengthen Service discipline in the organs and units of the National Police of Ukraine"]. Retrieved from <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/> [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Departament kadrovoho zabezpechennia Natsionalnoi politsii Ukrainy : nakaz Natsionalnoi politsii Ukrainy vid 12.12.2015 № 136 [On approval of the Provision on the personnel department of the National Police of Ukraine: Order of the National Police of Ukraine dated December 12, 2015 No. 136]. Retrieved from <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1802871> [in Ukrainian].

10. Macfarlane, R. I. (1976). Managing for Effective Discipline: Increasing Officer Confidence in Discipline. *The Police Chief*, 5, 78-83 [in English].

11. McClain, T. (1989). Staff Inspection: Enhanced system integrity through internal auditing. *The Police Chief*, 11, 64-68 [in English].

12. Krylov, V. S. (1974). Polytsyia Velykobrytanyy. Osnovnye cherty orhanyzatsii i deiatelnosti: Ucheb. Posobyie [UK police. The main features of the organization and activities: Tutorial]. M.: MVSh MVD SSSR [in Russian].

13. On the Activities of the Complaints Department of the British Police (1996). *Police*, 7, 23-28 [in English].

14. Police Ethics. Building Integrity and Reducing Drug Corruption (1991). *The Police Chief*, 1, 27-41 [in English].

15. Pro deiakyi dosvid roboty FBR ta politsii SShA shchodo zdiisnennia vnutrishnikh rozsliduvan: Dopovidna zapyska Ministru vnutrishnikh sprav Ukrainy za materialamy seminaru “Borotba z koruptsiieiu v pravookhoronnykh orhanakh ta orhanakh vlady SShA” (Natsionalna akademiia FBR SShA, 4-10 liutoho 1996 r.) [About some experience of the FBI and the US police in conducting internal investigations: A note to the Minister of Internal Affairs of Ukraine on the materials of the seminar "Fighting Corruption in Law Enforcement Bodies and US Authorities" (National Academy of FBI, February 4-10, 1996).]. (1996). MVS Ukrainy [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.03.2019